

Remissversion

RAPPORT

Utredningen

Stockholms läns landstings

Helikopterflygplatser

Organisation

Drift

Säkerhet

2007-10-11

Till

Landstingsdirektören

Landstingsdirektören gav våren 2006 koncernsäkerhetsstrateg Hendry Andersson i uppdrag att genomföra en utredning med översyn av säkerheten vid landstingets helikopterflygplatser, efter rekommendationer från Rådet för riskhantering och säkerhet.

Säkerhetschefen och flygplatschefen vid Karolinska sjukhuset i Huddinge Hans Kyhlström har varit projektledare.

En styrgrupp tillsattes med Hendry Andersson, chefläkare Peter Rönnefalk och Lennart Engblom HSN-förvaltning, Ambulansverksamheten.

I projektet har följande deltagare medverkat:

- Flygplatschef Anders Andersson, DSAB
- Flygplatschef Pär Berglund, Tiohundra/Norrtälje sjukhus
- Säkerhetsspecialist Ulf Engström, Locum AB
- Miljöstrateg Lena Gustafsson, LSF-miljö
- Stf Flygplatschef Thomas Lindén, SÖS AB
- Flygplatschef Sören Sanz, SÖS AB
- Flygplatschef Jan-Olov Sundström, Karolinska - Solna

Juristen Viktoria Skoog, LSF-Juridik har anlitats som stödperson i juridiska frågor.

Utredaren överlämnar härmed rapporten "Utredningen – Stockholms läns landsting helikopterflygplatser, organisation, drift och säkerhet".

Hendry Andersson

/Hans Kyhlström

1	SAMMANFATTNING OCH FÖRSLAG	5
2	UPPDRAG OCH ARBETSSÄTT	6
3	NULÄGESBESKRIVNING	7
3.1	HELIKOPTERFLYGPLATSER INOM STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING	7
3.1.1	Norrtälje sjukhus	7
3.1.2	Danderyds sjukhus	7
3.1.3	Karolinska Universitetssjukhuset Solna	8
3.1.4	Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge	9
3.1.5	Södersjukhuset	10
3.1.6	Helikopterbasen Gustavsberg	10
3.1.7	Nyttjare av flygplatserna	10
3.2	STYRANDE DOKUMENT	10
3.2.1	Lagstiftning	10
3.2.2	Bestämmelser för Civil Luftfart – BCL	11
3.2.3	Drifhandbok enligt BCL-F 3.1	12
3.2.4	Hindermätning och hinderfrihet	12
3.2.5	Regional utvecklingsplan - RUFS	12
3.3	MYNDIGHETER OCH ORGANISATIONER	12
3.3.1	Kommunerna	12
3.3.2	Länsstyrelsen	12
3.3.3	LFV	12
3.3.4	Luftfartsstyrelsen	13
3.3.5	Socialstyrelsen	13
3.3.6	Sveriges kommuner och landsting (SKL)	13
3.4	FLYGPLATSORGANISATION	13
3.4.1	Flygplatschef	13
3.4.2	Operativ flygplatschef	14
3.4.3	Drifledare	14
3.5	DELEGATION ELLER VERKSTÄLLIGHET	14
3.5.1	Kommunallagen	14
3.5.2	Verkställighet av beslut	14
3.6	SÄKERHET	14
3.6.1	Brandskydd	14
3.6.2	Drift, underhåll och materieförsörjning	15
3.7	UTBILDNING	15
3.7.1	Flygplatschef	15
3.7.2	Teknisk, operativ och/eller drifledningsfunktion	15
3.7.3	Räddningsorganisationen	16
3.7.4	Servicepersonal	16
3.8	MILJÖKRAV	16
3.8.1	Anmälningsplikt	16
3.8.2	Miljöpåverkan från flygplatsverksamhet	17
3.8.3	Integrerade system för miljö/säkerhet i landstinget	17
4	UTREDNINGENS FÖRSLAG	18
4.1	HELIKOPTERBASEN MYTTINGE	18
4.2	REGIONAL UTVECKLINGSPLAN - RUFS	18
4.3	FLYGPLATSORGANISATION	18
4.3.1	Förvaltningschef/VD	18
4.3.2	Flygplatschef	18
4.3.3	Operativ- och drifledningsfunktion	19
4.3.4	Central flygsäkerhetskoordinator	19
4.4	ANSVAR OCH ADMINISTRATION	20
4.4.1	Drifhandbok	20
4.4.2	Rapportering	20
4.4.3	Risk- och sårbarhetsanalys	20
4.5	DELEGATION/VERKSTÄLLIGHET	21
4.6	SÄKERHET	21
4.6.1	Säkerhetsledningssystem för flygplatser	21

4.6.2	Räddningspersonal.....	21
4.6.3	Kommunal räddningstjänst.....	21
4.7	DRIFT, UNDERHÅLL OCH MATERIELFÖRSÖRJNING	21
4.7.1	Locums ansvar	21
4.7.2	Markservice.....	21
4.7.3	Fastighetsdriftens service	22
4.7.4	Entreprenörer	22
4.8	UTBILDNING	22
4.8.1	Flygplatsledning	22
4.8.2	Räddningspersonal.....	22
4.8.3	Servicepersonal.....	22
4.9	MILJÖ	23
4.10	FRAMTIDA KRAV	23
5	EKONOMI OCH FINANSIERING	23
BILAGA 1	UTREDNINGSUPPDRAG.....	24
BILAGA 2	FÖRSLAG TILL UTBILDNING.....	30
2.1	Utbildningsmål för flygplatsledningen.....	30
2.2	Utbildningsmål för räddningspersonal och driftledare	30
2.3	Utbildning av servicepersonal	30

1 Sammanfattning och förslag

År 2006 beslutade landstingsdirektören att tillsätta en utredning om säkerheten vid landstingets helikopterflygplatser. Utredningen grundar sig på inkomna synpunkter som lämnats av Luftfartsstyrelsen, flygplatscheferna och den kommunala räddningstjänsten avseende flygsäkerheten vid SLL helikopterflygplatser.

I kapitel 2 redovisas utredningens uppdrag och arbetssätt. Vidare har en nulägesbeskrivning lämnats i kapitel 3.

I kapitel 4 lämnar utredningen sina förslag som sammanfattas nedan.

Utredningen föreslår att

- landstingets helikopterflygplatser tas med i den kommande Regionala utvecklingsplanen för Stockholms län
- flygplatschefens roll vad gäller organisatorisk hemvist, ansvar och befogenheter klargörs. I detta sammanhang skall även ansvaret för finansiering/ekonomi klargöras
- uppdelningen av ansvar mellan sjukhusledningen, fastighetsförvaltningen, entreprenören och flygplatschefen tydliggörs
- ersättare till flygplatschefen utses i form av en eller flera operativa flygplatschefer
- chef för driften av helikopterflygplatsen ingår i flygplatsledningen
- en central flygsäkerhetskoordinator inom landstinget utses och tillsätts för samordning och samverkan med flygplatscheferna
- kostnaderna för central flygsäkerhetskoordinator fördelas mellan berörda sjukhus och Locum AB
- uppdras åt central flygsäkerhetskoordinator och flygplatschefer att utarbeta en gemensam drifthandbok för landstingets flygplatser
- arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerhetsledningssystem för flygplatserna påbörjas
- utbildning av berörda personalkategorier genomförs
- uppdras åt Locum att upprätta en för SLL gemensam materialförteckning och svara för lagerhållning av förbrukningsföremål samt ansvara för arkivering av flygplatsernas dokumentation
- uppdras åt central flygsäkerhetskoordinator och flygplatscheferna utveckla samarbetet med den kommunala räddningstjänsten
- uppdras åt central flygsäkerhetskoordinator och flygplatscheferna att utveckla miljöledningssystemen för flygplatserna

2 Uppdrag och arbetssätt

År 2007-10-18r 2006 beslöt landstingsdirektören efter rekommendationer från Rådet för riskhantering och säkerhet, att tillsätta en utredning för översyn av säkerheten vid landstingets helikopterflygplatser. Beslutet grundar sig vidare på inkomna synpunkter som lämnats av Luftfartsstyrelsen, flygplatscheferna och den kommunala räddningstjänsten avseende flygsäkerheten vid SLL helikopterflygplatser.

Utredningens uppgift är att genomföra en säkerhetsöversyn, samordna drifthandböckerna, utreda behovet av utbildning samt lämna förslag till en eventuell centralt placerad flygplatschef för landstingets helikopterflygplatser.

Koncernsäkerhetsstrateg Hendry Andersson utsågs att genomföra utredningen med säkerhetschefen och flygplatschefen vid Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge Hans Kuhlström som projektledare.

En styrgrupp tillsattes med Hendry Andersson, chefläkare Peter Römefalk och Lennart Engblom HSN-förvaltning, Ambulansverksamheten.

I projektet har följande deltagare medverkat:

- Flygplatschef Anders Andersson, DSAB
- Flygplatschef Pär Berglund, Tiohundra/Norrtälje sjukhus
- Säkerhetsspecialist Ulf Engström, Locum AB
- Miljöstrateg Lena Gustafsson, LSF-miljö
- Stf Flygplatschef Thomas Lindén, SÖS AB
- Flygplatschef Sören Sanz, SÖS AB
- Flygplatschef Jan-Olov Sundström, Karolinska - Solna

Juristen Viktoria Skoog, LSF-Juridik har anlitats som stödperson i juridiska frågor.

Projektet har haft tre delprojekt (arbetsgrupper) för hantering av praktiskt arbete;
- Samordning drifthandboken
- Behovsanalys utbildning
- Översyn delegationsbehov samt övriga styrande dokument

Projektet har genomfört arbete i enlighet med godkänd projektplan.

Sammanlagt 22 möten har genomförts med styr-, projekt- och de tre arbetsgrupperna.

Projektledningen har besökt Huddinge kommun, Stockholms stad, Solna stad, Danderyds kommun och Norrtälje kommun. Företrädare för stads-/kommunplanering och miljöfrågor har deltagit.

Möte med landstingets Regionplane- och trafikkontor har genomförts. Vid mötet framkom att helikopterflygplatserna inte fanns med i den nuvarande regionala utvecklingsplanen RUF5.

Ett möte med de aktuella kommunala räddningstjänsterna genomfördes hösten 2006.

3 Nulägesbeskrivning

3.1 Helikopterflygplatser inom Stockholms läns landsting

3.1.1 Norrtälje sjukhus

Placering:	På taket ovanför akutmottagningen
Koordinater:	594530N 0184131E
Elevation:	+ 60 Ft
Öppnad för trafik:	1996
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 19,8 m
Inflygningsvinklar:	Norr och söder
Drifttillstånd:	t.o.m. 2008-10-31
Miljötilstånd:	Tillsvidare
Restriktioner:	Endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	88
Flygplatschef:	Pär Berglund, Tiohundra/Norrtälje sjukhus
Driftentreprenör:	
- Drift	YIT Sverige AB, Mikael Arnehorn
- fastighet	
Räddningspersonal	Sjukvårdspersonal
- kategori	

3.1.2 Danderyds sjukhus

Placering:	Vid Edsvikens strandkant ca 300 m väster om Danderyds sjukhus
Koordinater:	592350N 1801480E
Elevation:	+ 5 Ft
Öppnad för trafik:	1988
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 17,5 m
Inflygningsvinklar:	Från norr och ost
Drifttillstånd:	t.o.m. 2008-06-30
Miljötilstånd:	Tillsvidare
Restriktioner:	Endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	200
Flygplatschef:	Säkerhetschef Anders Andersson, Danderyds Sjukhus AB
Driftentreprenör	
- mark:	Jungs Trädgårdsplanering AB, Knut Engqvist
- fastighet:	Driftentreprenör Dalkia Facilities Management AB, Åke Johansson.
Räddningspersonal	Bevakningspersonal
- kategori	

3.1.3 Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Karolinska Universitetssjukhuset i Solna har två landningsplatser.

Ordinarie flygplats

Placering:	På taket mitt i sjukhusområdet
Koordinater:	592116N 180212E
Elevation:	+150 ft
Öppnad för trafik:	1995
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 28 m
Inflygningsvinklar:	Från Sydväst och ost
Drifttillstånd:	t.o.m. 2007-10-30
Miljötillstånd:	Ingår i sjukhusets miljötillstånd
Restriktioner:	Endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	1 214
Flygplatschef:	Jan-Olov Sundström, Karolinska - Solna
Driftentreprenör:	
- mark	Stockholm Entreprenad AB, Kalle Jacobsson
- fastighet	YIT Sverige AB, Stefan Holmstrand
Räddningspersonal	Bevakningspersonal
- kategori	

Reservflygplats

Placering:	På mark i sydvästra hörnet av sjukhusområdet
Koordinater:	592056N 180209E
Elevation:	66,6 ft
Öppnad för trafik:	1993
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 13 m
Inflygningsvinklar:	Från sydväst och ost
Drifttillstånd:	t.o.m. 2007-10-30
Miljötillstånd:	Ingår i sjukhusets miljötillstånd
Restriktioner:	Landningar i huvudsak endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	154
Flygplatschef:	Jan-Olov Sundström, Karolinska - Solna
Driftentreprenör:	Samma som på ordinarie flygplats
Räddningspersonal	Se ordinarie flygplats
- kategori	

3.1.4 Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge

Placering:	belägen på byggnad C:2-2 på tionde våningen
Koordinater:	591311N 9175603E
Elevation:	264 ft
Öppnad för trafik:	2003
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 29,3 m
Inflygningsvinklar:	Tre inflygningsstråk; syd, sydväst och sydost
Drifttillstånd:	Fr o m 2007-06-01 t o m 2010-05-31
Miljötilstånd:	Ingår i sjukhusets miljötilstånd
Restriktioner:	Landningar endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	170
Flygplatschef:	Säkerhetschef Hans Kyhlström, Karolinska - Huddinge
Driftentreprenör: - fastighet	Dalkia Facilities Management AB, Chef Krister Samfors
Räddningspersonal - kategori	Bevakningspersonal

Reservlandningsplats:

Placering:	belägen på mark nedanför och utanför byggnad C:2-2
Koordinater:	
Elevation:	
Öppnad för trafik:	Tidigt 1980-tal i drift till 2005
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 19 m
Inflygningsvinklar:	Tre inflygningsstråk; syd, sydväst och sydost
Drifttillstånd:	tom 2010-05-31
Miljötilstånd:	Ingår i sjukhusets miljötilstånd
Restriktioner:	Flygplatsen ej i drift
Flygrörelser år 2006:	0
Flygplatschef:	Säkerhetschef Hans Kyhlström, Karolinska - Huddinge
Driftentreprenör:	Samma som på ordinarie flygplats

3.1.5 Södersjukhuset

Placering:	Anlagd på mark S om sjukhusets huvudbyggnad
Koordinater:	291830N 0180317E
Elevation:	150 ft
Öppnad för trafik:	1996
Dimensionerande:	För helikopter med en rotordiameter av 28 m.
Inflygningsvinklar:	Två inflygningsstråk; nordväst och sydost
Drifttillstånd:	tom 2007-10-31
Miljötillstånd:	Ingår i sjukhusets miljötillstånd
Restriktioner:	Landningar endast för ambulans- och räddningshelikoptrar
Flygrörelser år 2006:	289
Flygplatschef:	Vårdchef Sören Sanz, SÖS AB
Driftentreprenör:	
- mark	YIT Sverige AB, Ulf Bengtson
- fastighet	Locum AB, Jenny Wallin
Räddningspersonal	Sjukvårdspersonal
- kategori	

3.1.6 Helikopterbasen Gustavsberg

Organisation, drift och säkerhet vid helikopterbasen i Gustavsberg har inte ingått i utredningsuppdraget. Planering pågår för en flyttning till Myttinge och en samlokalisering med polisen.

3.1.7 Nyttjare av flygplatserna

Flygplatserna nyttjas mest av landstingets entreprenör som utför ambulansflyg. Övriga ambulanstransporter sker från Visby enligt avtal mellan SLL och Sjukvården på Gotland samt patienter som överförs enligt det nationella vårdavtalet. Polisen och försvarsmakten använder flygplatserna i mycket liten omfattning.

3.2 Styrande dokument

3.2.1 Lagstiftning

Den lagstiftning som gäller för landning och start med helikoptrar på godkända helikopterflygplatser är:

- Luftfartslagen (1952:29) och Luftfartsförordningen (1986:171)
- Lag (2003:788) om skydd mot olyckor (LSO) och Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor
- Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvariga kemikalieolyckor, flygtrafik eller annan omfattande riskverksamhet (så kallade Sevensoanläggningar)
- Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)
- Lag (1991:419) om sjukresor
- Miljöbalk (1998:899) kap 9. Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
- Plan och bygglagen (PBL)

Naturvårdsverket dokument är:

- allmänna råd (99:2) för kontroll av flygplatser

Luftfartsstyrelsens dokument för den nationella luftfartsregleringen är:

- Luftfartsstyrelsens föreskrifter (BCL)
- Luftfartsstyrelsens författningssamling (LFS)
- AIP¹ Luftfartsstyrelsen erbjuder som service IAIP (Integrated Aeronautical Information Package) och Navigationsvarningar som pappersdokument men också i pdf-format på LFV
- AIC² Informationscirkulär för luftfarten
- NOTAM är meddelanden som innehåller information om tillkomst, beskaffenhet eller förändring av anläggningar, tjänster, föreskrifter eller hinder för luftfart, varom tidig kännedom är av väsentlig betydelse för flygtrafiken

Stora delar av luftfartslagen har numera övertagits av EG-rätten. Luftfartsstyrelsen anger att ca 80 procent av regleringen inom transportområdet styrs numera av EG-rätten och ytterligare kommer att överföras.

Föreskrifter för luftfart kommer därför att kunna initieras av nedanstående:

- Ändringar i ICAO:s³ Annex
- EG-förordningar och EG-direktiv
- JAR⁴, (Gemensamma europeiska luftfartsbestämmelser)
- ECAC:s⁵ rekommendationer
- Rekommendationer från Statens haverikommission (SHK)
- Erfarenheter från analys- och tillsynsverksamheten
- Ändringar i nationell lagstiftning och myndigheters föreskrifter

3.2.2 Bestämmelser för Civil Luftfart – BCL

Luftfartsstyrelsens föreskrifter (BCL) återfinns nu i tio publikationer som inom en nära framtid ersätts och som efter omarbeting kommer att bestå av 8 publikationer. Den som berör flygplatser kommer att betecknas (AGA).

Nuvarande regler för landstingets helikopterflygplatser finns i BCL-F som bl a innehåller:

- Allmänna bestämmelser
- Anmälan och ansökan om inrättande av flygplats
- Godkännande av flygplats
- Säkerhetsledning vid flygplatser
- Avvikelse rapportering
- Säkerhetsuppföljning och rapportering
- Anläggning och drift av flygplats
- Säkerhetsmål

¹ Aeronautical information publication

² Aeronautical information circular

³ International Civil Aviation Organization

⁴ Joint Aviation Requirements

⁵ European Civil Aviation Conference

3.2.3 Drifthandbok enligt BCL-F 3.1

Vid varje helikopterflygplats inom landstinget finns en drifthandbok som innehåller styrande instruktioner för verksamheten vid en enhet som bedriver luftfartsverksamhet.

3.2.4 Hindermätning och hinderfrihet

Hindermätning genomförs vid varje flygplats med hjälp av speciella mätinstrument, inmätning av fasta objekt och eventuella hinder på och kring en flygplats fastställda ytor. Kontroll av hinderfriheten sker enligt praxis var tredje år.

3.2.5 Regional utvecklingsplan - RUFSS

Den regionala utvecklingsplanen 2001 för Stockholmsregionen, som antogs av landstingsfullmäktige den 14 maj 2002, gäller till november 2008. Utvecklingsplanen utgör bl.a. underlag för kommunernas och olika regionala aktörers planering av Stockholmsregionen.

I nuvarande RUFSS saknas beskrivningar av regionalflyget och landstingets helikopterflygplatser.

3.3 Myndigheter och organisationer

3.3.1 Kommunerna

Helikopterflygplatser (med mer än 500 flygrörelser per kalenderår) är anmälningspliktiga enligt miljöbalken och ska anmäla sin verksamhet till kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd vilka svarar för att utöva tillsyn.

Ägare eller verksamhetsutövare vid vissa byggnader och anläggningar är enligt Lagen om skydd mot olyckor (LSO) skyldiga att lämna en skriftlig redogörelse för brandskyddet till kommunen.

Enligt BCL-F utfärdar berörd kommunal räddningstjänst brandskyddsbestämmelser för byggnader och andra anläggningar på flygplats.

3.3.2 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen utövar tillsyn över den kommunala räddningstjänsten. Enligt lagen om skydd mot olyckor (2003:778) ska länsstyrelsen efter samråd med kommunen besluta om anläggningar med verksamhet som kan innebära fara för olycka med risk som kan innebära allvarlig skada på människor och/eller miljön.

3.3.3 LFV

LFV är ett affärsdrivande statligt verk med cirka 4 000 anställda och en årlig omsättning på omkring 6 miljarder kronor.

LFV:s verksamhet är inte skattefinansierad utan finansieras genom intäkter från de tjänster och produkter som tillhandahålls på LFV:s flygplatser och inom flygtrafiktjänsten. LFV har att uppfylla ekonomiska avkastningskrav som staten ställer.

LFV, (före 2007-01-01 benämnt Luftfartsverket), ansvarar för drift och utveckling av:

- statens flygplatser för civil luftfart och
- flygtrafiktjänst i fred för civil och militär luftfart

3.3.4 Luftfartsstyrelsen

Luftfartsstyrelsen är sedan 2005-01-01 tillsynsmyndighet för luftsäkerheten och flygplatserna. Styrelsen ansvarar för hantering och analys av inrapporterade luftfartshändelser gällande avvikelser, tillbud och haverier inom den civila svenska luftfarten. Följande uppgifter åligger Luftfartsstyrelsen att ansvara för:

- Främja en säker, kostnadseffektiv och miljösäker civil luftfart
- Utveckla regelverk för den civila luftfarten
- Pröva frågor om tillstånd inom civil luftfart
- Utöva tillsyn över den civila luftfarten
- Följa upp luftfartsmarknadens utveckling
- Övergripande ansvar för flygtransportsystemets miljöanpassning
- Myndighetsuppgifter inom flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart
- Samordningsansvar för krisberedskapsarbetet inom civil luftfart
- Verka för att hänsyn tas till funktionshindrade personers behov inom civil luftfart
- Ansvara för flygräddningen

3.3.5 Socialstyrelsen

Socialstyrelsen utövar tillsyn av hälso- och sjukvården enligt hälso- och sjukvårdslagen. Enligt 6 § i lagen svarar landstinget för att det finns en ändamålsenlig organisation för att till och från sjukhus eller läkare transportera personer vilkas tillstånd kräver att transporten utförs med transportmedel som är särskilt inrättade för ändamålet.

3.3.6 Sveriges kommuner och landsting (SKL)

Inom Sveriges kommuner och landsting finns en nationell arbetsgrupp för ambulanshelikopterverksamheten.

3.4 Flygplatsorganisation

Godkännande av flygplatsen med dess organisation och anläggningar utfärdas av Luftfartsstyrelsen genom ett drifttillstånd. Luftfartsstyrelsens lämplighetsbedömning av ledningsfunktionen görs mot den samlade kompetens som krävs med hänsyn till flygplatsens organisation, dimensionering och åtagande.

Vid varje godkänd flygplats skall finnas en flygplatschef och en ersättare för denne/denna. Därutöver skall finnas en säkerhetsorganisation och markservicepersonal. Enligt nya bestämmelser skall även en flygsäkerhetskoordinator finnas vid vissa flygplatser.

Kompetensprofil och plan för kompetensutveckling för flygplatschef, teknisk, operativ och/eller driftledningsfunktion och övriga som ingår i flygplatsens ledning skall framgå av flygplatsens drifthandbok.

3.4.1 Flygplatschef

Varje godkänd flygplats skall förestås av en flygplatschef. Flygplatschefen har det totala ansvaret för driften av flygplatsen med dess anläggningar och utrustning. I detta ingår att flygsäkerhetens intressen skall tillgodoses på flygplatsen genom att:

- verksamheten utförs i enlighet med gällande föreskrifter
- kompetens och resurser finns inom flygplatsorganisationen svarande mot flygplatsens mål och verksamhet
- ledningsfunktionen är organiserad på det sätt verksamheten kräver, och
- mål, organisation, ansvar och verksamhet regleras i flygplatsens drifthandbok

Flygplatschefen skall se till att de förutsättningar som legat till grund för godkännandet och de närmare villkoren för detta efterlevs. Om det står klart att avvikelse föreligger eller kan förutses, skall flygplatschefen vidta åtgärder för att korrigera avvikelsen, begränsa verksamheten eller anhålla om att tillståndsvillkoren revideras.

Vid förfall för flygplatschefen skall flygplatsens ägare eller innehavare utse en annan lämplig person att tjänstgöra som flygplatschef. Om förhållandet beräknas vara en längre tid än två månader, skall anmälan göras till Luftfartsstyrelsen. I annat fall är godkännandet av flygplatsen förfallet.

3.4.2 Operativ flygplatschef

Vid samtliga helikopterflygplatser finns en operativ flygplatschef som ansvarar för den dagliga ledningen/driften.

3.4.3 Driftledare

Driftverksamheten för mark och fastigheter vid flygplatserna ingår i sjukhusets driftområde. Entreprenören svarar för drift och underhåll av plattan samt tillhörande lokaler. I uppgifterna ingår bl. a. snöröjning, kontroll av belysning, underhåll av utrustning för flygsäkerheten.

3.5 Delegation eller verkställighet⁶

3.5.1 Kommunallagen

Enligt kommunallagen kan delegering av ärenden ske genom att nämnd/styrelse får uppdra åt utskott, en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos landstinget att besluta på nämndens/styrelsens vägnar i ett visst ärende eller viss grupp av ärenden. Beslut som fattats med stöd av delegering skall anmälas till nämnden/styrelsen vid dess nästkommande sammanträde.

En förvaltningschef som erhållit delegationsrätt får uppdra åt en annan anställd att besluta i dennes ställe. Sådana beslut som fattas av anställd med delegation skall anmälas till förvaltningschefen. Ett villkor är dels att nämnden/styrelsen skall godkänna att vidaredelegering sker, dels få kännedom om vem som har fått denna beslutanderätt.

3.5.2 Verkställighet av beslut

Inom landstingets verksamhet finns en stor mängd åtgärder och beslut som inte anses som beslut i kommunallagens mening. Det handlar om förberedande åtgärder eller åtgärder som kan betecknas som verkställighet. Beslut som fattas inom ramen för verkställighet utgör således inte delegering i kommunallagens mening och kan därför grundas på instruktioner, befattningsbeskrivningar eller andra uppdragsbeskrivningar. För det praktiska arbetet är det helt nödvändigt att de anställda har och utövar denna rättighet och en mycket stor del av landstingets verksamhet får anses tillhöra området ren verkställighet

3.6 Säkerhet

3.6.1 Brandskydd

Räddningstjänst för helikopterflygplatser vid eller på sjukhus tillämpas följande:

⁶ Moberg, Kjell; Delegation inom landstingsstyrelsen. Revisionsrapport för Västerbottens läns landsting 2005-04-14. Komrev inom Öhrlings PriceWaterhouseCoopers AB

- Räddningstjänstbestämmelserna enligt BCL-F, är inte dimensionerad för att skydda sjukhusens byggnader eller struktur där flygplatsen är placerad. Ytterligare krav kan därför ställas i den kommunala räddningstjänstplanen.
- Utbildningsplan för den personal som ingår i räddningstjänsten skall vara godkänd av Luftfartsstyrelsen.

3.6.2 Drift, underhåll och materielförsörjning

Mark, fastighetsdrift och underhåll sker med tredjeparts entreprenörer via avtal med Fastighetsförvaltaren Locum AB. Avtalen reglerar även den materielförsörjning som flygplatsen kräver, t.ex. reservlampor till flygplatsbelysning, flygplatsfyr där sådana finns, vindriktningsvisare och släckutrustning.

3.7 Utbildning

Luftfartsstyrelsens bestämmelser kräver att flygplatsledning, räddningspersonal och servicepersonal skall ha genomfört utbildning.

Flygplatsledning och servicepersonal vid landstingets flygplatser har inte genomfört utbildning tidigare. På initiativ av utredningen genomförde flygplatscheferna våren 2007 en tredagars utbildning vid LFV i Norrköping.

Räddningspersonal vid flygplatserna har genomgått utbildning, med varierande innehåll samt utan samordning flygplatserna emellan.

3.7.1 Flygplatschef

Flygplatschefen skall svara upp gentemot följande kunskapskrav:

- ha god kunskap om tillämpning av relevanta delar i luftfartslagen (1957:297), luftfartsförordningen (1986:171) och annan relevant lagstiftning,
- ha god kunskap om upplägg, innehåll och tillämpning av Luftfartsstyrelsens föreskrifter för flygplatser,
- ha god kännedom om upplägg, innehåll och tillämpning av övriga relevanta föreskrifter samt AIP, AIC, NOTAM och MFL,
- ha god kännedom om flygplatschefens ansvar, förhållande till Luftfartsstyrelsen och innebörden av föreskrifter och tillhörande begrepp,
- ha god kännedom om säkerhetsledningssystem för flygplatser och hur det tillämpas genom flygplatsens handbokssystem och arbetsmetoder,
- ha kännedom om luftfartens organisation och uppgifter inklusive Luftfartsstyrelsens myndighetsroll och
- på strategisk nivå ha kunskap om tillämpning av gällande föreskrifter samt risker vid planering och beordrande av arbetsuppgifter, genomförande, avslutande och uppföljning av verksamhet.

(LFS 2005:35)

3.7.2 Teknisk, operativ och/eller driftledningsfunktion

För övriga funktioner föreligger följande kunskapskrav:

- ha god kunskap om tillämpning av relevanta delar i luftfartslagen (1957:297), luftfartsförordningen (1986:171) och annan relevant lagstiftning,
- ha god kunskap om upplägg, innehåll och användning av Luftfartsstyrelsens föreskrifter för flygplatser,

- ha god kunskap om säkerhetsledningssystem för flygplatser och hur det tillämpas genom flygplatsens handbokssystem och arbetsmetoder,
- ha god kännedom om upplägg, innehåll och användning av övriga relevanta föreskrifter samt AIP, AIC, NOTAM och MFL,
- ha god kännedom om tillämpning av givna publikationer för att lösa anläggnings- och driftproblem,
- ha god kännedom om luftfartens olika aktörer och deras uppgifter inklusive Luftfartsstyrelsens myndighetsroll,
- på taktisk nivå ha kunskap om tillämpning av gällande föreskrifter samt risker vid planering och beordrande av arbetsuppgifter, genomförande, avslutande och uppföljning av verksamhet och
- på taktisk nivå ha kunskap om ansvar för en flygplats introduktions-, vidare- och repetitionsutbildning för anställda.

3.7.3 Räddningsorganisationen

Huvuduppgiften är att rädda liv i samband med luftfartsolycka. Räddningstjänstens uppgifter är därför att:

- medverka i räddningsarbetet vid haverier på flygplatsen
- kunna lämna första hjälpen efter inträffad olycka till dess att ordinarie sjukvårdspersonal tar över ansvaret
- inom ramen för egna resurser söka begränsa de materiella skadorna i samband med en inträffad olycka.
- räddningsstyrkan kan alarmeras och ingripa vid brand eller annan olyckshändelse eller vid fara inom flygplatsområdet, även om flygsäkerheten inte berörs. I sådana fall skall flygplatschefen eller den som denne utsett ta ställning till flygplatsens öppethållning.

Vid haveri eller om fara för haveri finns, skall den kommunala räddningstjänsten alarmeras eller orienteras enligt vad som framgår av räddningsinstruktionen.

Regler om alarmering ska vara intagna i räddningsinstruktionen. Vidare ska eventuella åtgärder vid den kommunala räddningstjänsten i samband med orientering om haveri eller fara för haveri återfinnas i räddningsinstruktionen.

3.7.4 Servicepersonal

I Luftfartsstyrelsens bestämmelser finns inga specifika krav på personal som utför mark- och fastighetservice.

3.8 Miljökrav

Flygplatser omfattas av svensk miljölagstiftning enl. Miljöbalken (MB) kap 9, Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899) och är anmälningspliktiga vid fler än 500 flygrörelser per kalenderår. Därtill skall miljöbalkens Allmänna hänsynsregler beaktas (kap 2). MB reglerar miljöfrågor inklusive säkerhetsaspekter.

3.8.1 Anmälningsplikt

Tillsynsmyndighetens ställningstagande till en anmälan av helikopterflygplats kan omfatta behov av försiktighetsåtgärder för att driva verksamheten. En frivillig miljökonsekvensbeskrivning (MKB) skulle kunna utgöra ett lämpligt underlag i denna process.

En MKB av ett objekt skall omfatta verksamhetsbeskrivning, lokalisering, trafikomfattning, miljöpåverkan och riskutredning. Syftet är identifiering och beskrivning av direkta och indirekta effekter som verksamheten kan medföra för människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö. Det omfattar även hushållning av mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt samt annan hushållning med material, råvaror och energi. En samlad bedömning görs av dessa effekter.

3.8.2 Miljöpåverkan från flygplatsverksamhet

- buller - riktvärden för trafikbuller
- utsläpp till luft – utsläpp från trafikens inflygning, landning, tomgångskörning, stigning
- utsläpp till mark och vatten – halkbekämpning, brandbekämpningsvätska, olje- och drivmedelsspill
- landskapsbild – hinderfrihet, ljus

3.8.3 Integrerade system för miljö/säkerhet i landstinget

Helikopterverksamhetens säkerhetsrutiner för miljö integreras inom Stockholms läns landsting (SLL) i de befintliga lokala miljöledningssystemen (enl. ISO 14001). Systemen är certifierade och innebär att uppföljning görs kontinuerligt vid årliga miljörevisioner. Helikopterverksamheten betecknas som en betydande miljöaspekt dvs. har stor påverkan på miljö och föranleder riskanalyser. Grundat på riskanalys utarbetas rutiner och instruktioner för nödlägesberedskap samt att berörd personal erhåller information och utbildning inom området. Rutiner finns dessutom för avvikelshantering och förbättringsarbete. Ansvarig ledning för respektive verksamhet skall årligen analysera resultatet av lokalt miljöarbete, vilket även omfattar helikopterverksamhetens miljöpåverkan.

4 Utredningens förslag

4.1 Helikopterbasen Myttinge

Den nuvarande basen för ambulanshelikoptrar inom landstinget är belägen vid Räddningsstationen i Gustavsberg. Tillsammans med helikopterverksamheten hos Rikspolisstyrelsen (RPS) planeras en flytt till ett område som kallas Myttinge i Värmdö kommun. Locum AB kommer att ansvara för projektering och genomförande i samarbete med RPS.

4.2 Regional utvecklingsplan - RUF5

Nuvarande regionala utvecklingsplan saknar uppgifter om länets helikopterflygplatser. Utredningen har i diskussioner med Regionplane- och trafikkontoret tagit upp frågan om att i kommande RUF5 ta med de regionala flygplatserna för att säkerställa nuvarande och framtida lokaliseringar.

4.3 Flygplatsorganisation

4.3.1 Förvaltningschef/VD

Bolags- eller förvaltningschef för verksamhet svarar för att utse flygplatschef enligt de krav som Luftfartsstyrelsen ställer. När flygplatschef utses skall ansvar, befogenheter med delegation samt finansiering/ekonomi klarläggas för att säkerställa driften av flygplatsen enligt de intentioner som sjukhuset har.

4.3.2 Flygplatschef

Befattningen som flygplatschef är vanligtvis en tillikabefattning inom landstinget. Hittills har den tid som krävs för uppdraget fått inkräkta på den ordinarie tjänstens arbetsuppgifter. I två fall är befattningen tillika säkerhetschef, i ett fall är befattningen från sjukvården och två befattningar kommer från entreprenörsidan.

Krav på en flygplatschefs kompetens- och kunskap är tydligt beskrivet i Luftfartsstyrelsens bestämmelser (se sidan 15).

Flygplatschefen har ett strikt ansvar för säkerheten vid flygplatsen och kan därför stänga och öppna flygplatsen om flygsäkerheten äventyras. Det strikta ansvaret för flygplatschefen som bl a avser beslut om stängning av flygplatsen av flygsäkerhetsskäl, medför att dennes beslut inte kan ifrågasättas.

Utredningen konstaterar att rollen som flygplatschef för närvarande är otydlig i organisationen, det föreligger även otydlighet avseende befogenheter, delegation samt hantering av finansiering/ekonomi. I två fall finns rollen inte inom den egna organisationen. Uppdelningen mellan sjukhusledningens, fastighetsförvaltningens och entreprenörens ansvar är likaledes otydlig. Ett dokument som klargör ansvar och befogenheter samt ansvarsgränser mellan involverade skall utformas och beslutas för att säkerställa att flygplatschefen kan utöva sitt ansvarsområde.

Utredningen har också noterat att flygplatscheferna har saknat adekvat utbildning för sitt ansvarsfulla arbete. Våren 2007 genomfördes en utbildning på initiativ av utredningen.

Luftfartsstyrelsens bestämmelser kräver att det skall finnas en ersättare för flygplatschefen. Vid några av landstingets flygplatser saknas utsedd ersättare och utredningen konstaterar att denna brist föranleder att säkerhetsbestämmelser inte kan uppfyllas.

Utredningen föreslår att befattningen som ställföreträdande flygplatschef utgår och ersätts med en eller fler operativa flygplatschefer.

4.3.3 Operativ- och driftledningsfunktion

En operativ flygplatschef har funnits i flygplatsledningarna av och till under åren. På flera platser finns den inte kvar trots flygplatsens öppethållande dygnet runt. Det föreligger krav på en tjänstgörande flygplatschef oavsett om denne är i tjänst eller i jour utanför arbetsplatsen.

Med ett reglerat arbetstidsuttag krävs en arbetsfördelning inom flygplatsledningen som möjliggör ledigheter nattetid, vid semestrar och vid sjukdom. Utredningen konstaterar att det här föreligger stora brister.

Mot bakgrund av detta föreslår utredningen att en eller flera operativa flygplatschefer utses, därmed skulle chefsansvaret kunna upprätthållas under tiden som flygplatsen är öppen. Dessutom bör jourtiden klarläggas så att t ex semestrar och annan ledighet är jourfria.

Hantering av drift av mark och fastigheter åligger Locum AB som fastighetsförvaltare. Locum har upphandlat entreprenörer för dessa uppgifter. Utredningen konstaterar att entreprenörerna saknar förståelse för krav som flygsäkerheten ställer. Utredningen ställer krav på att Locum och entreprenörer klargör entreprenörens ålägganden.

Utredningen föreslår att flygplatschefen utformar dokumentation avseende ansvaret för fördelningen av arbetsuppgifter inom flygplatsledningen. Vidare föreslås att arbetsledaren hos entreprenören som har ett ansvar för helikopterflygplatsen och ingår i flygplatsledningen erhåller erforderlig utbildning.

4.3.4 Central flygsäkerhetskoordinator

Luftfartsstyrelsen skärpte säkerhetsbestämmelserna år 2005 med krav på att en flygsäkerhetskoordinator skulle införas för varje flygplats som har mer än 30.000 rörelser/år eller banlängd av 1.800 m.

Storstadsproblematiken och kommunala räddningstjänstens organisatoriska förändringar med begränsade personella resurser samt möjligheter ställer högre krav på helikopterflygplatsernas säkerhet. Det fortsatta europeiska arbetet med ökad flygsäkerhet kommer också att ställa ytterligare krav.

I samtal mellan utredaren och Luftfartsstyrelsen har framkommit att en central flygsäkerhetskoordinator bör rekommenderas. Utredningen föreslår att det för Stockholms läns landsting tillsätts en befattning, en person som har erfarenhet och vana från ledning av helikopterflygplatser - med uppgift att:

- svara för samordningen av säkerheten tillsammans med flygplatscheferna
- svara för samordningen av flygplatsernas drifthandböcker
- tillsammans med flygplatschefen närvara vid tillsyn av Luftfartsstyrelsen och räddningstjänsten

- svarar för att följa utvecklingen inom flygsäkerheten och delge flygplatscheferna nya bestämmelser
- vara landstingets kontaktman gentemot externa myndigheter
- medverka i upphandling av all utrustning och förnödenheter som ingår i flygplatserna
- ha god kunskap om tillämpning av relevanta delar i lagstiftningen inom området
- ha god kännedom om säkerhetsledning och hur det tillämpas genom flygplatsernas handböcker och arbetsmetoder,
- ha kännedom om luftfartens organisation och uppgifter inklusive Luftfartsstyrelsens myndighetsroll,
- på strategisk, taktisk och operativ nivå ha kunskap om tillämpning av gällande föreskrifter samt risker vid planering och beordrande av arbetsuppgifter, genomförande, avslutande och uppföljning av verksamhet,
- ha god kunskap om upplägg, innehåll och användning av Luftfartsstyrelsens föreskrifter för flygplatser,
- ha god kännedom om upplägg, innehåll och användning av övriga relevanta föreskrifter samt AIP, AIC, NOTAM och MFL och
- ha kännedom om tillämpning av givna publikationer för att lösa flygsäkerhetsproblem.
- verka för att landstingets miljöledningssystem efterlevs

Arbetet för flygsäkerhetskoordinatör bedöms kunna ske till 50 procent av en heltidstjänst. Inledningsvis kan dock behovet av arbetsinsatser ta mer tid i anspråk.

4.4 Ansvar och administration

4.4.1 Drifthandbok

Drifthandboken omfattar de regler som gäller vid flygplatsen. Utredningen föreslår att dessa handböcker följer en för landstinget enhetlig och med liktydigt innehåll, utom vad avser det avsnitt som berör den lokala flygplatsens förutsättningar.

4.4.2 Rapportering

Flygplatschefen har att till Luftfartsstyrelsen årligen lämna en driftstatusrapport. Vid varje avvikelserapport från fastställda rutiner eller inträffade händelser/incidenter skall lämnas en avvikelserapport av flygplatschef. Exempel på när en avvikelserapport skall lämnas, är när inflygning till flygplatsen inte sker enligt fastställd inflygningsväg.

När behov av stängning av flygplatsen har flygplatschef ansvar för att meddela till NOTAM. Vidare behöver chefsläkare vid berörd flygplats och SOS Alarm informeras och vid behov den/de operatörer som flyger till flygplatsen. Genom NOTAM meddelas när öppning av flygplatsen sker.

4.4.3 Risk- och sårbarhetsanalys

Utredningen konstaterar att det inte genomförts en större och mer omfattande risk- och sårbarhetsutredning för någon av helikopterflygplatserna. En sådan analys ska omfatta flygplatsen och området/byggnaderna som ligger i anslutning till inflygningsvägarna. En samordning av analyserna bör göras genom att en gemensam modell utarbetas och tillämpas. Arbetet bör ske i samarbete med den kommunala räddningstjänsten.

4.5 Delegation/verkställighet

Flygplatschefernas ansvar och beslutsbefogenheter är att betrakta som tjänsteåtgärder. Beslut som flygplatschef tar, ligger inom området förberedande och rent verkställande åtgärder. Ingen delegering ses därför nödvändig.

För att detta ska kunna fungera, krävs att flygplatschefen erhåller instruktioner samt verksamhets- och budgetansvar för helikopterflygplatsen.

4.6 Säkerhet

4.6.1 Säkerhetsledningssystem för flygplatser

Ett säkerhetsledningssystem saknas mer omfattande än den drifthandboken tar upp. Utredningen föreslår att ett uppdrag lämnas till den centrala flygsäkerhetskoordinatören att tillsammans med flygplatscheferna utforma ett anpassat och integrerat säkerhetsledningssystem.

4.6.2 Räddningspersonal

Räddningspersonalens uppgifter är att rädda liv genom att medverka i räddningsarbetet vid haverier, kunna lämna första hjälpen efter inträffad olycka, ingripa vid brand, begränsa de materiella skadorna och larma den kommunala räddningstjänsten.

Den personal som idag är uttagen till räddningsuppgifter är antingen väktare eller sjukvårdspersonal. Utredningen anser att flygplatsledningarna måste tillsammans med den kommunala räddningstjänsten diskutera räddningspersonalens behov av kompetens och uppgifter. Till exempel kan väktare ha andra viktiga uppgifter samtidigt som ett larm går om att en helikoptertransport är på väg in för landning.

Vilken grupp av personal ska ingå i räddningspersonalstyrkan? Utredningen föreslår att den centrala flygsäkerhetskoordinatören tillsammans med flygplatscheferna och den kommunala räddningstjänsten utformar rekryteringskrav för räddningspersonal.

4.6.3 Kommunal räddningstjänst

Samarbetet med den kommunala räddningstjänsten måste utvecklas. Risk- och sårbarhetsanalyser, utbildningar och gemensamma övningar föreslås som områden där samarbetet måste utvecklas/vidareutvecklas.

4.7 Drift, underhåll och materieförsörjning

4.7.1 Locums ansvar

Utredningen konstaterar att det saknas en landstingsgemensam materialförteckning och lagerhållning av förbrukningsföremådenheter. Varje flygplats gör i dag egna inköp och håller egna lager. Utredningen föreslår att Locum får i uppdrag att upprätta en gemensam materialförteckning och lagerhålla förbrukningsföremådenheter utgående från ett för SLL gemensamt behov. Vidare föreslås att Locum deltar vid tillsyn som genomförs av Luftfartsstyrelsen och den kommunala räddningstjänsten. Locum föreslås även få uppdrag att upprätta arkiv för samtliga dokument som berör flygplatserna.

4.7.2 Markservice

Ansvar för snöröjning ligger hos den entreprenör som upphandlats av Locum och sköter markdriften. Vid snöröjning skall nödvändig samverkan med flygplatschefen förtydligas.

4.7.3 Fastighetsdriftens service

Fastighetsdriften har att säkerställa hissarnas funktioner från de flygplatser som nyttjar sådana vid akuta patienttransporter. Utredningen anser att vid allt för många tillfällen har hissarna inte fungerat och patienttransporten har fått använda trappor. Det är vidare ett absolut krav att de brandregler som finns också följs.

4.7.4 Entreprenörer

I enlighet med regelsystemet skall upphandling ske med viss regelbundenhet. I verksamheter som ofta byter entreprenörer är det svårt för flygplatsledningen att tillskapa förståelse för flygsäkerheten. Arbete på och vid helikopterplattan kan påbörjas utan att flygplatschefen underrättas. Verktyg och maskiner lämnas utan tillsyn när personal går på rast. Reell kunskap om teknisk utrustning saknas ofta.

Utredningen ser allvarligt på dessa frågor då flygsäkerheten inte kan upprätthållas. Det krävs från beställaren skriftlig information om procedurer för tillträde till flygplatsen och hur arbetet skall genomföras. Det är också nödvändigt för en entreprenör som har avtal under viss tid att tillförsäkra sig att kontinuitet finns hos den personal, som svarar för arbetes utförande, på så vis att information om flygsäkerheten inte måste lämnas inför varje arbetspass.

4.8 Utbildning

Personal i flygplatsledning och för räddning samt service, har behov av utbildning för sina arbetsuppgifter. Utredningen föreslår att det genomförs en grundutbildning för all personal, dessutom att det genomförs en vidareutbildning senast inom 14 månader efter denna grundutbildning. Om utbildning inte genomförts är det inte tillåtet för respektive personal att beträda flygplatsen. Deltagare i utbildningar skall dokumenteras och flygplatschefen ansvarar för uppföljning.

4.8.1 Flygplatsledning

För flygplatsledningarna föreslår utredningen att en 3-dagars grundutbildning i LFV:s regi sker. Årligen sker vidareutbildning i antingen LFV:s eller landstingets regi. Kostnaden per person för grundutbildningskursen bedöms till ca 7.000 kr. Personalkostnader, resor och logi tillkommer.

4.8.2 Räddningspersonal

Utbildning för räddningspersonal vid helikopterflygplatser föreslås omfatta två dagar på Arlanda flygplats. En vidareutbildning på en dag genomförs därefter inom 14 månadersperioden. Bedömd kostnad för grundutbildningen är ca 3.800 kr/person. Personalkostnaderna, resor och logi tillkommer.

4.8.3 Servicepersonal

Utredningen föreslår att den person som utses av entreprenör till driftledare, skall genomföra en 2-dagars utbildning för flygräddningspersonal och en vidareutbildning på en dag inom en 14-månaders period.

Övrig servicepersonal föreslås erhålla en fyra timmars utbildning. Detta föreslås vara driftledarens ansvar. Utbildningen skall repeteras inom 14-månadersperioden.

4.9 Miljö

Helikopterflygplatsernas ledning skall följa rutinerna i det befintliga och lokala miljöledningssystemet. Utredningen anser att om risk- och sårbarhetsanalyser genomförs för flygplatserna, leder detta till ökade kunskaper om risk och dess hantering vilket i sin tur bör leda till kontinuerligt förbättrat miljöarbete.

Landstingets helikopterflygplatser innehar idag tillstånd sedan lång tid tillbaka. Från och med 2008 berörs flygplatserna enbart av krav avseende anmälningssplikten. Vid detta förfarande är en frivillig miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ett bra komplement och påvisar god beredskap. Det bör dock beaktas att utarbetande av en MKB är en process som ställer krav på behov av framtida resurser.

4.10 Framtida krav

Luftfartsstyrelsens verksamhet är till stora delar integrerad med det europeiska samarbetet. Regelgivningen på det flygtekniska området sker med EU-rätten som grund. Den europeiska flygsäkerhetsorganisationen, EASA, förbereder förordningar och andra regler och ansvar för tillståndsgivning och tillståndssynpunkter. Detta medför nödvändiga anpassningar av nationell lagstiftning inom området. På sikt kommer EU/EASA:s ansvar successivt utökas till att omfatta flygplatsfrågor och flygtrafiktjänst. Det innebär att inom överskådlig tid kommer i princip all regelgivning att ske på europeisk nivå i stället för nationell.


Utredningen bedömer att utvecklingen inom helikopterflyget och den europeiska flygsäkerheten kommer att ställa krav på att det inom ca 5 - 10 år införs instrumentinflygningssystem på våra flygplatser. Denna fråga har inte vidare bearbetats av utredningen.

5 Ekonomi och finansiering

Flygplatscheferna uppger att de saknar bl a ekonomiska medel i budget för helikopterflygplatserna - för inköp såsom bl a skyddsutrustning för personal, tvättkostnader och utbildning. Vidare ställer ett delegerat ansvar krav på budget. Utredningen föreslår att kostnaderna för helikopterflygplatserna identifieras och definieras samt att en budget upprättas.

Flygplatscheferna har i dag jour dygnet runt och året runt. Detta medför att de inte är befriade från uppdraget som flygplatschef i jour under semester eller andra ledigheter. Utredningens förslag att en eller flera operativa flygplatschefer tillsätts som har till uppgift att ersätta ordinarie flygplatschef och kan avlösa denne bl a vid semestrar, ledigheter och sjukdom.

Utredaren föreslår att kostnader för en central flygsäkerhetskoordinator sker utfördelat på sjukhus där flygplatser finns. Utfördelningen skall även ske gentemot Locum. Bedömningen är att varje part svarar för en del av den verkliga kostnaden (ca 300.000 SEK) vilket motsvarar 50 procent av en heltidstjänst.



Bilaga 1

Stockholms läns landsting

Landstingsstyrelsens förvaltning
Koncernstab

2006-04-18

Ansvarig
Andersson, LSF
Hermansson, Karolinska

Flygplatschef för landstingets helikopterflygplatser

Inom Stockholms läns landsting finns idag fem godkända helikopterflygplatser vid sjukhus. Dessa är vid Norrtälje sjukhus, Danderyds sjukhus, Karolinska i Solna, Karolinska i Huddinge och Södersjukhuset. Sammanlagt under 2005 genomfördes ca 2 300 landningar och starter (flygrörelser).

Luftfartsstyrelsen, som har ett samlat ansvar för den civila luftfarten, svarar för bl. a. regler, tillstånd och tillsyn samt säkerhet för helikopterflygplatser.

Därutöver hanteras tillståndspliktig verksamhet av länsstyrelsen och anmälningsärenden av berörd kommun.

Luftfartsstyrelsens regelverk styr såväl utformning av landningsplatserna som organisation för driften av flygplatserna. En flygplatschef utses av huvudman för verksamheten, men i övrigt är denne ansvarig under Luftfartsstyrelsen, med eget juridiskt ansvar för driften av flygplatsen och flygsäkerheten.

Flygplatschefen har att säkerställa, dokumentera, samordna och utbilda en egen organisation för flygplatsen innehållande följande funktioner:

- Stf Flygplatschef
- Operativ chef för flygplatsen
- Teknisk chef för flygplatsen
- Flygservicepersonal/Räddningstjänst
- Teknisk driftpersonal
- Fälthållningspersonal (bl. a. för snöröjning)

Vissa av ovanstående funktioner kan vara tillikauppgift beroende på verksamhetens omfattning. Luftfartsstyrelsen bedömer skälighet.

Idag ser organisationerna på SLL's sjukhusförlagda flygplatser väldigt olika ut (bilaga 2) och samordning/samarbete mellan detsamma är näst intill obefintlig, förutom viss samordning av utbildning för flygservicepersonal mellan flygplatserna i Danderyd, Solna och Huddinge.

Man kan tydligt konstatera att engagemang och kompetens hos de olika flygplatscheferna och därigenom flygplatsorganisationen varierar i hög grad.

Efter rundringning till respektive flygplatschef framkommer att ingen fått specificerat hur stor del av ordinarie tjänst som avsätts för uppdraget som flygplatschef och tydliga delegationer från huvudman saknas i många fall. Ingen flygplatschef har adekvat utbildning inom flygsäkerhetsområdet eller för det specifika uppdraget. I vissa fall har man medverkat vid en halv dags informationsträff på Luftfartsverket.

Flygplatscheferna uppskattar sin egen tidsåtgång för uppdraget mellan 0,5 och 20% av en heltidstjänst.

I bilaga 1 listas ett axplock av de uppgifter som åligger en flygplatschef, även nya krav enligt BCL-F 1.3 inkluderas. Noteras bör då också att man efter tillsyn från Luftfartsstyrelsen nästan genomgående fått liknande anmärkningar (bilaga 3). Flera av dessa berör till stor utsträckning på nytillkomna krav på grund av förändringar i regelverket och vår uppfattning är att många flygplatschefer missbedömer omfattningen av dessa.

Inom Luftfartsstyrelsens regelverk BCL regleras ansvar, kompetens, funktion, organisation och utformning i detalj. Brott mot BCL kan medföra straff för flygplatschef personligen och omedelbart nyttjandeförbud av flygplats.

Med anledning av detta och de nya regler (BCL-F 1.3) som började gälla fr.o.m. 01.01.2006, bedöms att en centralt samordnande flygplatschef för SLL skulle underlätta för förvaltningarna samt säkerställa såväl lagefterlevnad som kontinuitet och kvalitet inom SLL's helikopterflygplatser. Denna person bör även representera SLL i den nationella nätverksgruppen för flygplatschefer som finns hos Sveriges Kommuner och Landsting.

Uppskattningsvis skulle denna tjänst under de första 1 till 1,5 åren behöva vara till 75 - 100 % för att ta fram och implementera nya system, rutiner och utbildningar för att sedan kunna minskas till att omfatta 25 - 50% av en heltid.

Inom Västra Götalandsregionen, den för oss mest jämförbara regionen i Sverige har man sedan några år tillbaka tillsatt en centralt placerad flygplatschef för helikopterflygplatserna - för närvarande fem till antalet med ett totalt antal flygrörelser på ca 1000/år. Vid införandet var arbetsbelastningen för denna tjänst som ovan uppskattat för att sedan successivt minskas till ca 25 %.

Förslag

En central flygplatschef för samordning av de fem helikopterflygplatserna föreslås. Tjänsten placeras inom LSF.

Hendry Andersson

Rickard Hermansson

Beslutas att utredningen genomförs:

Sören Olofsson
Sören Olofsson

Flygplatschefens uppgifter**Bilaga 1**

Uppgifterna för flygplatschefen enligt de nya kraven i BCL-F 1.2 ska vara att

- * Utarbeta ledningssystem
- * Genomföra utbildning, uppdatering och omvärldsbevakning för egen funktion.
- * Genomföra utbildning och information av samtlig personal i organisationen
- * Svara för utbildning och information till samtliga som bevisar flygplatsen
- * Svara för riskanalyser och kontinuitetsplanering av samtliga funktioner
- * Svara för säkerställande av avtal kring flygplatsen
- * Genomföra egenkontroller och uppföljningssystem av funktioner och personal inom flygplatsen
- * Svara för kontinuerlig rapportering av incidenter, revisioner, hindermätningar, riskanalyser och förändringar inom organisation och funktion
- * Svara för samordning med flygoperatörer som använder flygplatsen
- * Medverka i tillsyner från Luftfartsstyrelsen.
- * Svara för årliga driftstatusrapporter till Luftfartsstyrelsen. (Adm. uppg, bl.a. verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, investeringsplan)
- * Medverka till framtagande av miljöredogörelser till kommunala Miljökontor.
- * Svara för riskanalyser och redogörelse enligt 2 kap 2§ Lagen om skydd mot olyckor om Länsstyrelsen så beslutar.

Bilaga 2.

Befintliga organisationer på SLL's sjukhusförlagda flygplatser: Samtliga flygplatser har SLL som huvudägare och Locum som förvaltare. I övrigt ser organisationerna ut som följer:

Norrtälje sjukhus:

Antal rörelser 2005: 140 st

Titel	Namn/funktion	Organisatorisk tillhörighet
Flygplatschef	Pär Berglund/ Tjänstfäst uppdragstagare	TioHundra AB
Stf. Flygplatschef	Marianne Eriksson/ Sektionschef	Akutmottagning/TioHundra AB
Operativ chef för flygplatsen	Marianne Eriksson/ Sektionschef	Akutmottagning/TioHundra AB
Teknisk chef för flygplatsen	--	--
Flygservicepersonal/ räddningstjänst	Akutpersonal	Akutmottagningen
Teknisk driftpersonal	YIT	YIT/driftprenör
Snöröjning	--	--

Danderyds sjukhus:

Antal rörelser 2005: 130 st

Titel	Namn/funktion	Organisatorisk tillhörighet
Flygplatschef	Anders Andersson/ Säk.chef	Danderyds sjukhus AB
Stf. Flygplatschef	John Grubbström/ Chefläkare	Danderyds sjukhus AB
Operativ chef för flygplatsen	Flygplatschef	Danderyds sjukhus AB
Teknisk chef för flygplatsen	--	--
Flygservicepersonal/ räddningstjänst	Ordningvakter	Securitas/ bevakningsentreprenör
Teknisk driftpersonal	Dalkia	Driftprenör
Fälthållning (inkl snöröjning)	Jungs Trädgård	Marskötselentreprenör

Karolinska i Solna:

Antal rörelser 2005: 1240 st

Titel	Namn/funktion	Organisatorisk tillhörighet
Flygplatschef	Jan-Olov Sundström/ Säk.chef	Dalkia/ fastighetsägarentreprenör
Stf. Flygplatschef	Arne Enblom	Dalkia/ fastighetsägarentreprenör
Operativ chef för flygplatsen	Eva Arvedson/ Säk.chef	Karolinska
Teknisk chef för flygplatsen	Mikael Olsson/ Driftledare	Locum
Flygservicepersonal/ räddningstjänst	Ordningvakter	Securitas/bevakningsentreprenör
Teknisk driftpersonal	YIT	Driftprenör
Snöröjning	Stockholm entreprenad	Markentreprenör

Karolinska i Huddinge:

Antal rörelser 2005: 260 st

Titel	Namn/funktion	Organisatorisk tillhörighet
Flygplatschef	Hans Kuhlström/ Säk.chef	Karolinska

Stf. Flygplatschef	--	--
Operativ chef för flygplatsen	Flygplatschef	Karolinska
Teknisk chef för flygplatsen	Christer Samfors/ driftchef	Dalkia (driftentreprenör)
Flygservicepersonal/ räddningstjänst	Ordningsvakter	Securitas (bevakningsentreprenör)
Teknisk driftpersonal	Driftpersonal	Dalkia (driftentreprenör)
Snöröjning	Svensk markservice	Markentreprenör

Södersjukhuset:

Antal rörelser 2005: 5 – 600 st

Titel	Namn/funktion	Organisatorisk tillhörighet
Flygplatschef	Sören Sanz/ Enhetschef Akut	Södersjukhuset AB
Stf. Flygplatschef	Thomas Lindén/ samordnare pat.trsp	Södersjukhuset AB
Operativ chef för flygplatsen	Thomas Lindén/ samordnare pat.trsp	Södersjukhuset AB
Teknisk chef för flygplatsen	-	-
Flygservicepersonal/ räddningstjänst	Patienttransportörer	Södersjukhuset AB
Teknisk driftpersonal	Dalkia	Driftentreprenör/Locum
Snöröjning	Stockholms Entreprenad	Markentreprenör/Locum

Bilaga 3.

Efter samtal med Luftfartsstyrelsen framkommer att flygplatserna inom SLL vid tillsyn återkommande har ungefär liknande anmärkningar.

Norrtälje sjukhus:

Har inte haft tillsyn på ungefär 4 år.

Danderyds sjukhus:

För "slimmad" organisation, Delegationer, Hindermätning, Otillräcklig larmning vid haveri, Dagermarkeringar, Flygplatskartor, Ledningssystem enl. BCL-F 1.3, Blandade anläggningsanmärkningar.

Karolinska i Solna:

Hindermätning, dagermarkeringar, ledningssystem enl. BCL-F 1.3, delegationer, avtal.

Karolinska i Huddinge:

Dagermarkeringar, Delegationer, Ledningssystem enl. BCL-F 1.3, Hindermätning, avtal.

Södersjukhuset:

Risکانalyser, hindermätningar, teknisk dokumentation, ledningssystem enl. BCL-F 1.3.

Obs! Anmärkningarna är inte en fullständig lista på de anmärkningar man fått vid tillsyn, utan en grov sammanställning av flygplatscheferna på min fråga vid ett telefonsamtal.

Bilaga 2 Förslag till utbildning

2.1 Utbildningsmål för flygplatsledningen

Mål: Efter utbildningen skall kursdeltagaren ha kunskaper om:

- a. Luftfartsreglering
- b. Luftfartsskydd
- c. Säkerhetssystem för flygplatser

Ha goda kunskaper i

- o Övergripande flygsäkerhet
- o BCL-F/AGA
 - Flygplatschefens ansvar
 - Drifthandboken
 - Avvikelse rapportering
- o NOTAM, AIP, AIC och JAR-OPS

Utbildningen omfattar tre arbetsdagar
Kursgivare: LFV i Norrköping

2.2 Utbildningsmål för räddningspersonal och driftledare

Mål för utbildningen: Efter utbildningen skall kursdeltagaren ha färdighet avseende uppgifter för räddningspersonal vid helikopterflygplats omfattande:

- BCL-F/AGA och ICAO
- Helikopterkännedom
- Brandsläcklära och släckmedel
- Släckteknik
- Skapande av riskfrimiljö

Utbildningen omfattar 2 arbetsdagar
Kursgivare: Upphandlas av SLL gemensamt

2.3 Utbildning av servicepersonal

Mål för utbildningen: Efter utbildningen skall kursdeltagaren ha förståelse för flygplats säkerhet avseende:

- Skapande av säker- och riskfri miljö (2 tim)
- Tillträdesregler (1 tim)
- Teknikkännedom (1 tim)

Utbildningen omfattar 4 timmar
Kursgivare: Driftchefen i flygplatsledningen